

Opracowanie programu: Magdalena Noszczyk, Irka Jazukiewicz, Julia Dobrzańska,
Klara Rościszewska, Anna Zwolińska

Wybór i opracowanie treści nauczania dla scenariuszy z publikacji „Duże drapieżniki”,
„Ssaki morskie”, „Klimat”, „Eksperymenty przyrodnicze. Człowiek i środowisko”
i „Living Planet Report 2020. Materiały dla nauczycieli”: Gosia Świderek, Anna Guć,
Natalia Perek, Agata Staroń

Oprawa graficzna i skład: Magdalena Jaszczyk, Iga Waszkiewicz,

Adaptacja graficzna 6 edycji: Aleksandra Sobieraj

Konsultacja merytoryczna: Agnieszka Muzińska

Redakcja tekstu i korekta: Małgorzata Ruszkowska

Wydanie: 2025/26 6 edycja

Copyright: CC BY-NC-ND 4.0

MATERIAŁY EDUKACYJNE WWF DLA KAŻDEGO!

Wejdź na edukacja.wwf.pl

PRZEWODNIK PO **PROGRAMIE EDUKACYJNYM WWF**

EDYCJA 6 2025/2026

SPIS TREŚCI

Bioróżnorodność. Ścieżka dla klas 1-8	5
Klimat. Ścieżka dla klas 1-8	7
Transformacja. Ścieżka dla klas 4-8 i szkół ponadpodstawowych	9
Siedliska. Ścieżka dla przedszkoli i klas zero	12
Jak dostosować scenariusze i aktywności ścieżki do wieku i możliwości grup przedszkolnych?	14
Jak dostosować scenariusze i aktywności ścieżki do potrzeb i możliwości dzieci z niepełnosprawnościami?	15

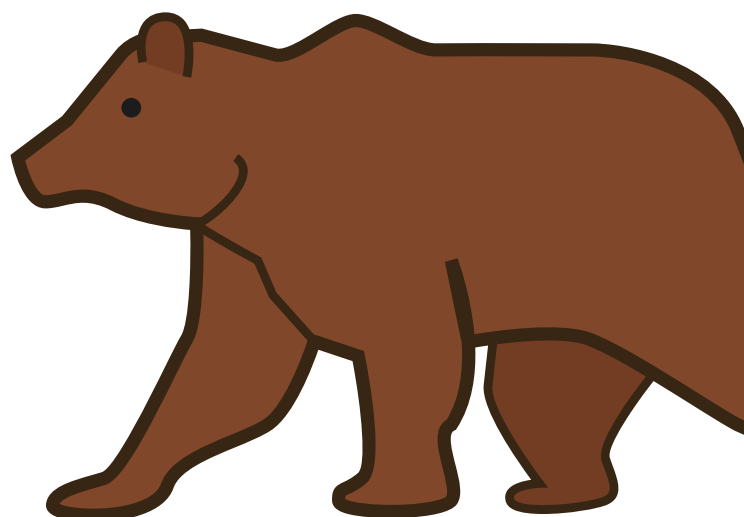
BIORÓŻNORODNOŚĆ

ŚCIEŻKA DLA KLAS 1-8

Wybierz się w podróż szlakiem różnorodności przyrodniczej, pozwól poprowadzić się przez lasy, gęstwiny, łąki i odkrywaj, co w trawie szumi i piszczy! Zajrzyj do okolicznego parku albo rzuć okiem na szkolną murawę - może zobaczysz lub usłyszysz to, czego wcześniej nie udało ci się zauważyć? Życie na naszej planecie przyjmuje najróżniejsze formy, gatunki są związane ze sobą niewidzialnymi nićmi powiązań. Gdy te nici zostają zerwane przez działalność człowieka, zaburzymy przyrodnicze współzależności, populacje zaczynają walkę o przetrwanie i znikają z miejsc, gdzie wcześniej występowały. Nam, ludziom, często wydaje się, że jesteśmy ponad tą siecią, eksploatując zasoby planety, żyjąc w swoich betonowych siedliskach i odcinając się od natury. A przecież jakość stanu środowiska ma bezpośredni wpływ na jakość naszego życia. Przekonujemy się o tym w miastach przegrzanych bez zieleni, miejscowościach, gdzie trudno złapać oddech w sezonie grzewczym, czy nie mając, gdzie wyjść, by pobyć choć na chwilę w kontakcie z naturą, która ma ogromny wpływ na nasze zdrowie fizyczne i psychiczne.

Podążaj za naszym rodzimym olbrzymem — niedźwiedziem brunatnym, gatunkiem ściśle chronionym, przeprowadzi on ciebie i grupę, z którą będziesz pracować, przez scenariusze i zadania objaśniające znaczenie różnorodności biologicznej, łańcuchów troficznych, usług ekosystemowych czy obszarów chronionych.

Na ścieżce bioróżnorodność obowiązuje realizacja dwóch scenariuszy w sali lekcyjnej, jednego terenowego oraz organizacja wydarzenia.

ŚCIEŻKA
NIEDŹWIEDZIA
BRUNATNEGO

EDYCJA

6

KLASY 1-8

SCENARIUSZ PODSTAWOWY (dwa obowiązkowe do wyboru)

Sieć
pokarmowa

Zwierzęta
Bałtyku

O zwierzętach
i ochronie ich siedlisk.

Jak podglądać
zwierzęta w terenie?

Poznajemy drapieżniki

Co zagraża
mieszkańcom Bałtyku?

SCENARIUSZ TERENOWY (jeden obowiązkowy do wyboru)

Bezkęgowce na
szkolnym/przedszkolnym
podwórku

Dziki zakątek

Spacer ornitologiczny

WYDARZENIE (obowiązkowe)

Wydarzenie to inicjatywa przyrodnicza zorganizowana przez klasę. Może to być Dzień Ziemi połączony z sadzeniem roślin, Dzień Pandy w formie quizu dla całej szkoły lub inne działanie edukacyjne wymyślone przez grupę. To świetna inicjatywa, którą można spędzić w przyrodzie, zachęcając dzieci i społeczność szkolną do dbania o naszą planetę. Organizując wydarzenie możesz je rozwinąć o różne aktywności, które znajdziesz w narzędziownikach np.: Maski zwierząt, Wizytówki Błękitnego Patrolu, Cienie w lesie, Niedźwiedzie muffinki, oraz o eksperymenty.

kliknij, żeby dowiedzieć się więcej

DUŻE
DRAPIEŻNIKI

SSAKI
MORSKIE

KLIMAT

SCENARIUSZE
TERENOWE

EKSPERYMENTY

LPR 2020. MATERIAŁY
DLA NAUCZYCIELI

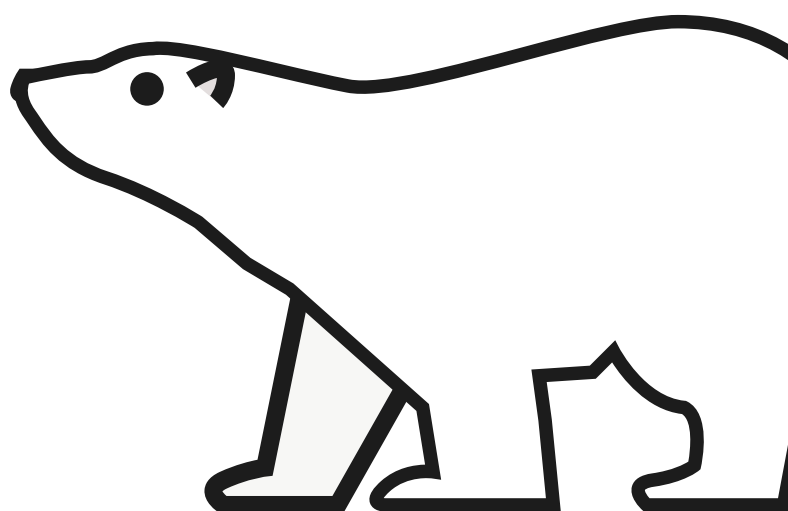

KLIMAT

ŚCIEŻKA DLA KLAS 1-8

Przez temat, który jest obecnie jednym z największych wyzwań dla wszystkich żyjących stworzeń żyjących na planecie, poprowadzi nas niedźwiedź polarny jako symbol gatunku zagrożonego wyginięciem w konsekwencji zmiany klimatu. Topniejące lodowce, podnoszący się poziom wód i oceanów, zmieniające się ekosystemy, umierające rafy koralowe – takie informacje docierają z mediów i potrafią przytłoczyć, a jednocześnie wywołać poczucie bezradności i niechęć do podejmowania podobnych tematów podczas lekcji. Mamy jednak rozwiązanie – małymi krokami, łapa za łapą, niedźwiedź polarny zapozna cię z podstawowymi informacjami na temat zmieniającego się klimatu na naszej planecie i odpowie na pytanie, jakie działania mają obecnie największy sens, by go chronić. Jeśli wybierzesz tę ścieżkę, zapewnimy ci merytoryczne wsparcie i materiały do uporządkowania i pogłębiania wiedzy o klimacie, najważniejszych przyczynach i skutkach katastrofy klimatycznej i najpilniejsze wyzwania do podjęcia, nie tylko na poziomie globalnym, decyzji politycznych czy zobowiązań biznesu, ale również na temat tego, jaki wpływ na klimat ma każdy i każda z nas.

Na ścieżce bioróżnorodność obowiązuje realizacja dwóch scenariuszy w sali lekcyjnej, jednego terenowego oraz organizacja wydarzenia.

ŚCIEŻKA
NIEDŹWIEDZIA
POLARNEGO

EDYCJA
6

KLASY 1-8

SCENARIUSZ PODSTAWOWY
(dwa obowiązkowe do wyboru)

Pogoda i klimat

O tym,
co zmienia klimat

O niedźwiedziu
polarnym

Zwierzęta Arktyki

SCENARIUSZ TERENOWY
(jeden obowiązkowy do wyboru)

Pogoda i klimat -
dziennik pomiarów

Monitoring gatunków
inwazyjnych

WYDARZENIE
(obowiązkowe)

Wydarzenie to inicjatywa przyrodnicza zorganizowana przez klasę. Może to być Dzień Ziemi połączony z sadzeniem roślin, Dzień Pandy w formie quizu dla całej szkoły lub inne działanie edukacyjne wymyślone przez grupę. To świetna inicjatywa, którą można spędzić w przyrodzie, zachęcając dzieci i społeczność szkolną do dbania o naszą planetę. Organizując wydarzenie możesz je rozwinąć o różne aktywności, które znajdziesz w narzędziownikach np.: Maski zwierząt, Wizytówki Błękitnego Patrolu, Cienie w lesie, Niedźwiedzie muffinki, oraz o eksperymenty.

DUŻE
DRAPIEŻNIKI

SSAKI
MORSKIE

KLIMAT

SCENARIUSZE
TERENOWE

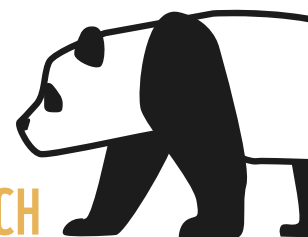
EKSPERYMENTY

LPR 2020. MATERIAŁY
DLA NAUCZYCIELI

TRANSFORMACJA

ŚCIEŻKA DLA KLAS 4-8 I SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH

Ten ogromny, rozpoznawany na całym świecie niedźwiedź bambusowy (to jego druga nazwa), jest symbolem zwycięstwa w walce o zagrożone gatunki. Panda wielka, przez lata obiekt nielegalnych polowań, dzięki międzynarodowym staraniom skierowanym ku badaniom i hodowli, a także reintrodukcji, uzyskała zmianę statusu w Czerwonej księdze gatunków zagrożonych z kategorii „gatunek zagrożony” na „narażony na wyginięcie”. Uniknęła zagłady z rąk ludzi dzięki... innym ludziom i ogromnym wysiłkom wielu organizacji i instytucji. Ochrona tego gatunku stała się przykładem do naśladowania. Wysiłki na rzecz ochrony środowiska warto podejmować każdego dnia i wszędzie, nawet we własnym domu. Podążając ścieżką pandy wielkiej, można przeanalizować krok po kroku ślad ekologiczny, jaki zostawiamy w naszej szkole i zbadać, czy miejsce, w którym się znajduje, sprzyja różnorodności biologicznej. Proponowane checklista do audytu dla szkół pomogą ocenić zużycie takich zasobów jak energia i woda oraz oszacować poziom marnowania żywności czy gospodarowania odpadami. Po takim wstępie będzie można się zaangażować w realizację wspólnego planu w kierunku tworzenia placówki funkcjonującej w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju. To ścieżka zmieniająca szkołę i bezpośrednio przyczyniająca się do poprawy jakości środowiska. Podążanie nią uwieńczy zdobycie tytułu Szkoły z Pandą za wysiłek dla ochrony środowiska i klimatu. Placówkom z tym tytułem zostaną przekazane tabliczki potwierdzające ukończenie ścieżki pandy wielkiej w danym roku szkolnym.

Na ścieżce transformacji obowiązuje realizacja dwóch scenariuszy w sali lekcyjnej jednego terenowego oraz organizacja wydarzenia i wprowadzenie dziesięciu zmian dla przyrody.

Transformacja na podstawie audytu dla szkół – jak to działa?

Tytuł Szkoły z Pandą przyznamy placówkom, które po wykonaniu audytu na początku i na końcu programu odnotują zmiany w funkcjonowaniu szkoły w kilku kategoriach trudności:

3 zmiany w kategorii oznaczonej liściem (wymagają przeważnie wysiłku na poziomie ucznia czy niewielkich działań, łatwe do wdrożenia)

4 zmiany o średniej trudności w kategorii oznaczonej łapą niedźwiedzia (wymagają wspólnej i większej inicjatywy)

3 zmiany o największej trudności w kategorii oznaczonej pandą wielką (wymagają zmian w funkcjonowaniu placówki, często współpracy z dyrekcją i rodzicami)

Uwaga: W ramach zmiany można będzie zaliczyć te punkty, w których zaistniało przesunięcie z etapów „nic się nie dzieje” lub „w trakcie wdrażania” do etapu „zmiana dokonana”. Nie jest to warunek, natomiast postaraj się zainspirować wprowadzenie zmian – chociażby minimalnych – w każdym z sześciu tematów audytu (• żywność, • woda, • energia, • różnorodność biologiczna, • odpady • transport). Udział w ścieżce pandy wielkiej można odnawiać przez kilka lat, wdrażając za każdym razem kolejne, inne zmiany. Szkoły, które za wysiłek poświęcony transformacji placówki i skupionej wokół niej społeczności zostaną wyróżnione tytułem Szkoły z Pandą przez 3 lata z rzędu, uhonorujemy Złotą Pandą, dziękując za wytrwałość i konsekwencję na rzecz ochrony przyrody!

ŚCIEŻKA
PANDY
WIELKIEJ

EDYCJA

6

KLASY 4-8

SCENARIUSZ PODSTAWOWY (dwa obowiązkowe do wyboru)

Debata: wpływ tam
na ekosystemy
słodkowodne

Tworzymy własny
„raport żyjącej
planety”

O tym,
co zmienia klimat

O zwierzętach
i ochronie ich siedlisk

Co zagraża
mieszkańcom Bałtyku?

SCENARIUSZ TERENOWY (jeden obowiązkowy do wyboru)

Monitoring gatunków
inwazyjnych

Spacer ornitologiczny

WYDARZENIE ORAZ TRANSFORMACJA na podstawie audytu dla szkół (obowiązkowe)

Wydarzenie to inicjatywa przyrodnicza zorganizowana przez klasę. Może to być Dzień Ziemi połączony z sadzeniem roślin, Dzień Pandy w formie quizu dla całej szkoły lub inne działanie edukacyjne wymyślone przez grupę. To świetna inicjatywa, którą można spędzić w przyrodzie, zachęcając dzieci i społeczność szkolną do dbania o naszą planetę. Organizując wydarzenie możesz je rozwinąć o różne aktywności, które znajdziesz w narzędziownikach np.: Maski zwierząt, Wizytówki Błękitnego Patrolu, Cienie w lesie, Przestrzenia foka, oraz o eksperymenty.

Transformacja: na ścieżce transformacji zobowiązujecie się wprowadzić dziesięć zmian w funkcjonowaniu szkoły, które sprawią, że wasza placówka będzie bardziej przyjazna planecie. Listę zmian znajdziecie tutaj: **CHECKLISTA**. Aby zadanie uznać za zrealizowane trzeba wprowadzić co najmniej **trzy zmiany o stopniu trudności łatwym, cztery zmiany średnie i trzy zmiany trudne**. Zachęcamy do stworzenia relacji z wprowadzonymi zmianami, pokażmy społeczności szkolnej co dobrego robimy dla przyrody!

DUŻE
DRAPIEŻNIKI

SSAKI
MORSKIE

KLIMAT

SCENARIUSZE
TERENOWE

EKSPERYMENTY

LPR 2020. MATERIAŁY
DLA NAUCZYCIELI

SZKOŁY PONADPODSTAWOWE

SCENARIUSZ PODSTAWOWY (dwa obowiązkowe do wyboru)

Debata: wpływ tam
na ekosystemy
słodkowodne

Tworzymy własny
„raport żyjącej
planety”

O pandemii
i ochronie przyrody
w globalnym świecie

Fast fashion
(w przygotowaniu)

SCENARIUSZ TERENOWY (jeden obowiązkowy do wyboru)

Monitoring gatunków
inwazyjnych

Spacer ornitologiczny

WYDARZENIE ORAZ TRANSFORMACJA na podstawie audytu dla szkół (obowiązkowe)

Wydarzenie to inicjatywa przyrodnicza zorganizowana przez klasę. Może to być Dzień Ziemi połączony z sadzeniem roślin, Dzień Pandy w formie quizu dla całej szkoły lub inne działanie edukacyjne wymyślone przez grupę. To świetna inicjatywa, którą można spędzić w przyrodzie, zachęcając młodzież i społeczność szkolną do dbania o naszą planetę. Organizując wydarzenie możesz je rozwinąć o różne aktywności oraz o eksperymenty.

Transformacja: na ścieżce transformacji zobowiązujecie się wprowadzić dziesięć zmian w funkcjonowaniu szkoły, które sprawią, że wasza placówka będzie bardziej przyjazna planecie. Listę zmian znajdziecie tutaj: **CHECKLISTA**. Aby zadanie uznać za zrealizowane trzeba wprowadzić co najmniej **trzy zmiany o stopniu trudności łatwym, cztery zmiany średnie i trzy zmiany trudne**. Zachęcamy do stworzenia relacji z wprowadzonych zmian, pokażmy społeczności szkolnej co dobrego robimy dla przyrody!

DUŻE
DRAPIEŻNIKI

SSAKI
MORSKIE

KLIMAT

SCENARIUSZE
TERENOWE

EKSPERYMENTY

LPR 2020. MATERIAŁY
DLA NAUCZYCIELI

SIEDLISKA

ŚCIEŻKA TEMATYCZNA DLA PRZEDSZKOLI

Najmłodszych zapraszamy do przygody z pandą małą (pandką rudą). Przedszkolaki dobrze już wiedzą, co to znaczy „dom”. Co sprawia, że jest to dla nas bezpieczne miejsce do życia? Wszystkie zwierzęta i rośliny potrzebują takiego bezpiecznego miejsca - to właśnie nazywamy siedliskiem. W podróży przez kolejne scenariusze, dowiesz się co sprawia, że miejsce jest dobre do zamieszkania i może stać się domem dla zwierząt. Czym kierują się przy wyborze miejsca i jak przystosowują się do życia w nim, a co im przeszkadza?

Na Ziemi jest olbrzymia różnorodność siedlisk. Na zajęciach przekonasz się, że zupełnie inne są te w lesie, inne w Bałtyku, a jeszcze inne w Arktyce. Człowiek, swoimi działaniami znacząco na nie oddziałuje. Przekształcając siedliska zwierząt, wpływamy na ich życie - jest to szczególnie ważne w przypadku gatunków zagrożonych. Siedlisko to rodzaj społeczności, więc zmieniając je, zmieniamy cały układ sił i równowagę, która utrzymywała się przez długi czas.

Im więcej wiemy o przyrodzie, tym lepiej możemy ją chronić. Poznając różne siedliska, dowiadując się jak one funkcjonują, jakie zamieszkują je gatunki i co jest im potrzebne do przeżycia, możemy podejmować lepsze i bardziej przyjazne planecie decyzje w naszym codziennym życiu. Dlatego w scenariuszach znajdziecie propozycje aktywności, które każdy z nas może zrobić, by zwierzętom żyło się lepiej.

Na ścieżce siedliska obowiązuje realizacja dwóch scenariuszy w sali lekcyjnej, jednego terenowego oraz organizacja wydarzenia.

PRZEDSZKOLA I KLASY ZERO

SCENARIUSZ PODSTAWOWY (dwa obowiązkowe do wyboru)

O niedźwiedziu
polarnym

Jak podglądać
zwierzęta w terenie?

Zwierzęta Bałtyku

Sieć
pokarmowa

Ssaki Bałtyku

O zwierzętach
i ochronie ich siedlisk

SCENARIUSZ TERENOWY (jeden obowiązkowy do wyboru)

Zakładamy przed-
szkolny ogródek

Poznaj swoje sąsiedztwo:
plan okolicy

Bezkąrowce
na szkolnym/przedszkolnym
podwórku

WYDARZENIE (obowiązkowe)

Wydarzenie to inicjatywa przyrodnicza zorganizowana przez klasę. Może to być Dzień Ziemi połączony z sadzeniem roślin, Dzień Pandy w formie quizu dla całego przedszkola lub inne działanie edukacyjne wymyślone przez grupę. To świetna inicjatywa, którą można spędzić w przyrodzie, zachęcając dzieci i społeczność przedszkolną do dbania o naszą planetę. Organizując wydarzenie możesz je rozwinąć o różne aktywności, które znajdziesz w narzędziownikach np.: Niedźwiedź polarny z odbitej rączki, Maski zwierząt, Cienie w lesie, Przestrzenna foka, oraz o eksperymenty.

DUŻE
DRAPIEŻNIKI

SSAKI
MORSKIE

KLIMAT

SCENARIUSZE
TERENOWE

EKSPERYMENTY

LPR 2020. MATERIAŁY
DLA NAUCZYCIELI

JAK DOSTOSOWAĆ SCENARIUSZE I AKTYWNOŚCI ŚCIEŻKI DO WIEKU I MOŻLIWOŚCI GRUP PRZEDSZKOLNYCH?

- zajęcia można podzielić na kilka części tak, by czas trwania dostosować do możliwości koncentracji uwagi dzieci
- treści zawarte w scenariuszach można przekazać prostszym językiem i pominąć te informacje, które dla przedszkolaków będą zbyt złożone i trudne do zrozumienia
- proponowane aktywności oparte na czytaniu i pisaniu oraz porządkowaniu informacji (jak lapbook czy sketchnotka) warto zamienić na wspólną pracę grupową wraz z nauczycielem/ką (np. lapbook może być stworzony w dużym formacie tak, by powstała wielkoformatowa „książka”, którą potem dzieci będą mogły swobodnie przeglądać)
- treści z ćwiczeń takich, jak np. prawda/fałsz ze scenariusza „O niedźwiedziu polarnym” można uprościć, przeformułować lub niektóre pominąć tak, by je dostosować do możliwości poznawczych dzieci. Określenia takie, jak „prawda” i „fałsz” można zamienić na tak/nie.
- warto dostosować tempo wykonywania zadań do potrzeb przedszkolaków
- sugerowaną pracę w małych zespołach można zamienić na wspólną pracę na forum grupy pod okiem nauczyciela/ki
- zawarte w scenariuszach określenia miary i wagi można zamienić na bardziej obrazowe pomiary np. odległość zmierzyć krokami lub porównać ją do wzrostu dzieci tak, by informacje były oparte na dostępnym dla dzieci konkretnym przełożeniu na ich rzeczywistość

JAK DOSTOSOWAĆ SCENARIUSZE I AKTYWNOŚCI ŚCIEŻKI DO POTRZEB I MOŻLIWOŚCI DZIECI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI?

- prowadzący/a może modyfikować scenariusze i aktywności według wyżej wypisanych wskazówek
- plansze warto wydrukować na większym formacie tak, by były lepiej widoczne, jeśli dzieci mają trudności ze wzrokiem lub przeszukiwaniem pola spostrzeżeniowego
- zadania oparte na ruchu można zmodyfikować w taki sposób, by mogły z nich skorzystać dzieci z niepełnosprawnościami ruchowymi (np. zamiast ruchu w zadaniu prawda/fałsz dzieci mogą wypowiadać swoje zdanie na temat prawdziwości informacji, podnosić do góry tabliczkę z napisem etc.)
- zbyt trudne lub niemożliwe do dostosowania na potrzeby uczniów i uczennic zadania można pominąć lub zastąpić prostszą wersją

EDUKACJA.WWF.PL
edukacja@wwf.pl

Naszą misją jest powstrzymanie degradacji środowiska naturalnego i budowanie przyszłości, w której ludzie będą żyć w harmonii z naturą.

razem możemy więcej

wwf.pl